

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

СУХОВІЄНКО НАТАЛІЯ АНАТОЛІЇВНА

УДК 373.2/.376.091.12:005.963.5 (043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ
ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Зданевич Лариса Володимирівна,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки, психології
та фахових методик.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Бойчук Юрій Дмитрович,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди, завідувач кафедри спеціальної,
інклюзивної і здоров'язберезувальної освіти;

кандидат педагогічних наук, доцент
Калаур Світлана Миколаївна,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
докторант кафедри педагогіки та менеджменту
освіти.

Захист відбудеться «03» липня 2018 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgra.km.ua.

Автореферат розісланий «31» травня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Зміни, які відбуваються у світовому співтоваристві стосуються найбільш важливих сфер суспільної діяльності та впливають на тенденції подальшого розвитку суспільства. У сучасних соціальних реаліях загострилася потреба в реформуванні та реорганізації системи освіти. З огляду на загальносвітові орієнтації та спрямованість на демократизацію суспільства, рівність і толерантність, важливою є проблема рівного доступу до освіти всіх громадян. Потреба успішного втілення низки економічних, культурних, соціальних трансформацій стала детермінантою процесів модернізації та оновлення освітньої системи, зокрема підготовка кадрів для роботи з дітьми дошкільного віку з особливими потребами.

Залучення осіб із особливими потребами в загальносуспільний простір є ознакою, характерною для високорозвинених країн. Виявом цього в Україні є дотримання низки міжнародних та вітчизняних нормативно-правових документів, зокрема: Декларація про права інвалідів (1975 р.), Конвенція ООН про права дитини (1991 р.), Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН (1993 р.), Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2009 р.), Концепція розвитку інклюзивного навчання (2010 р.), закони України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про дошкільну освіту» (2001 р.), «Про охорону дитинства» (2001 р.), «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» (2014 р.), де закріплюється право на освіту осіб з особливими потребами і надається їм можливість здобувати освіту в усіх закладах освіти, незалежно від установлення інвалідності. Проте українське суспільство ще повною мірою не готове до впровадження інклюзивної освіти в освітні заклади через недостатнє фінансове, матеріально-технічне, методичне та кадрове забезпечення інклюзивної освіти.

Базуючись на ідеалах гуманізму та людинолюбства, сучасна вітчизняна дошкільна освіта визнає особистість дитини як найвищу цінність, яка має бути особистісно орієнтованою та орієнтує фахівців на всебічний розвиток дитини. Професійна підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми в умовах інклюзивної освіти має особливості та специфічні вимоги до підбору змісту навчального матеріалу, що й визначає її теоретико-методичні засади.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що окреслена проблема з різних наукових позицій завжди цікавила вчених. Різні аспекти досліджуваного феномена висвітлювалися в працях вітчизняних і зарубіжних науковців, як-от: філософсько-методологічний аспект професійної освіти (В. Андрущенко, Г. Васянович, І. Зязюн, В. Кремень, В. Огнев'юк, О. Поліщук та ін.); вивчення загальних питань професійної підготовки та змісту професійної освіти (Ю. Бабанський, Ю. Бойчук, Р. Горбатюк, О. Дубасенюк, І. Мельничук, В. Поліщук, О. Пехота, Л. Романишина, Б. Федоришин та ін.). Професійно-педагогічна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти досліджувалася Л. Артемовою, Г. Беленькою, А. Богуш, Н. Гавриш, І. Дичківською,

Т. Жаровцевою, Л. Загородньою, Л. Зданевич, Е. Карповою, Ю. Косенко, О. Кононко, К. Крутій, В. Кузьменко, О. Кучерявим, Н. Лисенко, О. Листопад, І. Луценко, В. Ляпуновою, Н. Маковецькою, М. Машовець, О. Новак, Т. Поніманською, І. Рогальською-Яблонською та ін. Науковці визначили теоретико-методичні засади підготовки фахівців у сучасних умовах, вивчили особливості організації та здійснення підготовки майбутніх вихователів до різних видів педагогічної діяльності. Проблеми формування професійної готовності вихователів до роботи в умовах інклюзивної освіти знайшли відображення в напрацюваннях А. Аніщук, Ю. Бойчук, О. Голук, Л. Зданевич, І. Кузини та ін.

У наукових працях українських і зарубіжних фахівців з'ясовано теоретичні, методичні та організаційно-педагогічні аспекти сфери інклюзивної освіти (О. Акімова, Е. Данілавічюте, Д. Депелер, С. Калаур, Е. Кутепова, Т. Лорман, Д. Лупарт, Н. Софій); загальнотеоретичні проблеми інклюзивної освіти розкривають Т. Бут, Ч. Веббер, Р. Джексон, М. Ейнскоу, В. Засенко, М. Кінг-Сірс, М. Малофєєв, Д. МакГі-Річмонд, Д. Мітчел, Д. Роза, С. Сорокоумова, Д. Харві, І. Хафізулліна, З. Шевців, Л. Шипіцина, О. Шпек та ін.

Актуальність обраного напряму дослідження підсилюється низкою *суперечностей* між:

- високими вимогами суспільства до майбутнього вихователя, здатного працювати з дітьми з особливими потребами, та невідповідністю цим вимогам традиційної системи їхньої підготовки в закладах вищої освіти;

- потребами в майбутніх вихователях з високим рівнем сформованої готовності до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти, яку вони набувають в процесі практики, та станом особистісної готовності до такого процесу;

- необхідністю повноцінного розвитку дітей дошкільного віку з особливими потребами та недостатньою розробленістю змісту (теоретико-методологічного, методичного, практичного складника) інклюзивної освіти;

- потребою в професійно компетентних майбутніх вихователях і відсутністю педагогічних умов та моделі їхньої підготовки до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти.

Таким чином, недостатня розробленість означеної проблеми, актуальність теми, наявні суперечності та практичне значення детермінували наш науковий інтерес, що зумовило вибір теми **«Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації відповідає тематичному плану наукових досліджень Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії з проблеми «Професійна ступенева підготовка педагогів початкової ланки освіти» (номер державної реєстрації 0107U003323), плану наукової роботи Регіональної лабораторії ступеневої підготовки педагогів початкової ланки освіти Інституту педагогіки і психології професійної освіти НАПН України та плану наукової проблеми кафедри дошкільної педагогіки,

психології та фахових методик «Удосконалення якості навчання студентів в процесі викладання професійно орієнтованих дисциплін».

Тему дисертації затверджена вченою радою Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (протокол № 13 від 26.12.2016 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 5 від 26.09.2017 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці дієвості педагогічних умов та структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти.

Відповідно до поставленої мети сформульовано основні **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан дослідженості проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи в умовах інклюзивної освіти в теорії та практиці та її особливості.

2. На основі аналізу нормативно-правових документів і психолого-педагогічної літератури з проблеми інклюзивної освіти уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження та розробити професіограму вихователя інклюзивної групи дошкільного навчального закладу.

3. Визначити компоненти, критерії, показники та рівні готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти.

4. Обґрунтувати педагогічні умови та розробити структурно-функціональну модель підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти та експериментально перевірити їхню дієвість.

5. Розробити навчально-методичне забезпечення для підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Предмет дослідження – педагогічні умови та структурно-функціональна модель підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти.

Для вирішення поставлених завдань використовувалися такі взаємодоповнювальні **методи** дослідження: *теоретичні* – аналіз, синтез, узагальнення – для вивчення нормативних документів, психолого-педагогічної літератури та навчально-методичних матеріалів з проблеми професійної підготовки вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах інклюзивної освіти, компаративного зіставлення поглядів науковців на означену проблему з метою визначення суті та змісту основних понять дослідження; моделювання – для побудови структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи в умовах інклюзивної освіти; *емпіричні* – спостереження, бесіди, анкетування, тестування, інтерв'ювання, опитування – для вивчення стану підготовки майбутніх

вихователів до професійної діяльності в дошкільних навчальних закладах в умовах інклюзивної освіти; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний етапи) – для обґрунтування та апробації педагогічних умов та структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до діяльності в умовах інклюзивної освіти; *методи математичної статистики* – для обробки й систематизації одержаних наукових фактів (кількісний аналіз емпіричних даних і доведення достовірності результатів експериментальної роботи з використанням критерію Фішера).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти (створення оптимальних умов для підвищення мотивації навчальної діяльності студентів; забезпечення цілісної системи фахової підготовки на основі взаємообумовленого зв'язку мети, змісту, форм, методів навчання в умовах інклюзивної освіти; формування в студентів теоретико-методичних знань та вмінь їх застосовувати в процесі роботи в інклюзивній освіті; розробка та впровадження в освітній процес спеціальних вправ та завдань, що враховують специфіку майбутньої професійної діяльності й забезпечують самостійну підготовку); *розроблено* професіограму вихователя інклюзивної групи дошкільного навчального закладу, структурно-функціональну модель, яка охоплює складники: цільовий блок (соціальне замовлення, мета, наукові підходи, принципи), змістовий блок (дисципліни загальної та професійної підготовки, спецкурс, педагогічна практика), процесуальний блок (етапи підготовки, форми, методи, засоби), діагностично-результативний блок (компоненти, критерії, рівні, результат), педагогічні умови;

– *уточнено* сутність понять «інклюзивна дошкільна освіта», «готовність майбутніх вихователів до професійної діяльності в дошкільних навчальних закладах в умовах інклюзивної освіти»;

– *удосконалено*: зміст, форми, методи підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти за компонентами (мотиваційно-ціннісний, змістово-гностичний, процесуально-виконавський), критеріями (когнітивний, діяльнісний, рефлексивний) та рівнями сформованості готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності в дошкільних навчальних закладах в умовах інклюзивної освіти (творчий, високий, достатній, адаптивний);

– *набули подальшого розвитку* теоретичні та практичні засади впровадження засад інклюзивної освіти в професійну підготовку майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці та впровадженні в професійну підготовку спецкурсу «Підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до професійної діяльності з дітьми з особливими потребами» (програма, лекції, практичні заняття, завдання для самостійної та індивідуальної роботи); навчально-методичних посібників «Підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти», «Тести

та завдання з психолого-педагогічної діагностики дітей з особливими потребами», «Підготовка майбутніх вихователів до практики в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти»; навчально-методичного комплексу матеріалів із дисциплін педагогічного циклу, як-от: «Інклюзивна освіта», «Соціальна педагогіка»; доповнено зміст навчальних фахових дисциплін «Інклюзивна освіта», «Основи дефектології та логопедії», «Дошкільна педагогіка з практикумом», «Теорія і методика співпраці ДНЗ з родинами», «Психотренінг комунікативності», «Соціальна педагогіка»; методичних рекомендацій з проведення педагогічної практики в інклюзивних групах дошкільного навчального закладу.

Основні положення, результати й висновки дисертації можуть бути використані в роботі закладів вищої освіти в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальності «Дошкільна освіта»; для подальших наукових педагогічних досліджень, укладання навчальних програм та методичних рекомендацій, при оновленні лекційних курсів, практичних занять, завдань для самостійної та науково-дослідної роботи студентів, при підготовці студентами курсових, дипломних і магістерських робіт, проведенні науково-методичних семінарів та занять у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників дошкільної освіти.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка про впровадження № 645 від 27.11.2017 р.), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка про впровадження № 398/03 від 12.12.2017 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка про впровадження № 1554-33/03 від 29.12.2017 р.), Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка про впровадження № 1/196 від 15.03.2018 р.).

Апробація результатів дослідження здійснювалася на наукових та науково-практичних конференціях різного рівня, серед яких: *міжнародні* – «Сучасна післядипломна освіта: традиції та інновації» (Київ, 2016), «Забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі використання сучасних технологій» (Хмельницький, 2015, 2016, 2017), «Теорія і практика сучасної науки» (Київ, 2017), «Наукова думка інформаційного століття» (Дніпро, 2017), «Дослідження різних напрямів розвитку психології та педагогіки (Одеса, 2017), «Пріоритетні наукові напрямки педагогіки і психології: від теорії до практики» (Харків, 2017); *всеукраїнські* – «Педагогіка та психологія: сучасний стан розвитку наукових досліджень та перспективи» (Запоріжжя, 2017), «Организация и содержание занятий по активации речи у неговорящих детей с алалией и РАС» (Київ, 2017), «Дванадцять педагогічних читань пам'яті М. М. Дарманського: актуальні проблеми професійного розвитку майбутніх педагогів у системі неперервної освіти» (Хмельницький, 2017); *регіональні* – «Сучасні педагогічні дослідження в Україні» (Хмельницький, 2016).

Результати дослідження обговорювалися та отримали схвальні відгуки на засіданнях кафедр педагогіки та дошкільної педагогіки, психології та фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (2016–2018 рр.).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 15 одноосібних наукових публікаціях автора, з яких 7 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема, 2 публікації в зарубіжних наукових виданнях, 4 публікації у вітчизняних наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), 5 – апробаційного характеру, 3 публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (207 позицій, з них – 11 іноземною мовою) та додатків (19 на 26 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 274 сторінки друкованого тексту, основний зміст викладено на 209 сторінках. Роботу ілюстровано 5 рисунками, 18 таблицями.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми та вказано на її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи наукового пошуку; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано відомості про впровадження, апробацію та опублікування результатів дослідження; вказано відомості про структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Теоретичні засади підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти» – досліджено проблему підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності; проаналізовано теоретичні основи та специфіку впровадження інклюзивної освіти в Україні й за кордоном; визначено категоріальний апарат дослідження та стан готовності майбутніх вихователів до роботи в умовах інклюзивної освіти.

Представлено теоретичне узагальнення проблеми підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дітьми з особливими потребами в процесі впровадження інклюзивної освіти, яке проаналізоване в наукових працях (Г. Беленька, Ю. Бойчук, А. Богуш, Н. Гавриш, І. Дичківська, Т. Жаровцева, Л. Зданевич, С. Калаур, Г. Косарева, Н. Кудикіна, В. Ляпунова, М. Машовець, Т. Поніманська, С. Доуру, Г. Кейлі, Т. Мітчел, Н. Сігал та ін.).

З'ясовано, що впровадження інклюзивної освіти та професійна підготовка фахівців з інклюзивної освіти за кордоном має активну державну та громадську підтримку для створення рівного доступу до здобуття освіти всім дітям. В Україні розвиток інклюзивної освіти в межах дошкільних навчальних закладів підтримується на законодавчому рівні й орієнтує українське суспільство на визнання потреби створення рівних освітніх умов для всіх дітей. Проте стан професійної підготовки майбутніх вихователів все ще залишається недостатнім для успішного втілення інклюзивної освіти. Виокремлено особливості інклюзивної освіти дітей дошкільного віку.

У процесі дослідження визначено й науково обґрунтовано методологічні підходи (системний, діяльнісний, аксіологічний, праксеологічний, особистісно

орієнтований, компетентнісний) та принципи (науковості, системності і послідовності, активності і самостійності навчання, зв'язку з практичною діяльністю, гуманізації, професійно-педагогічної спрямованості) професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дітьми, упровадження яких забезпечило якісну підготовку нової генерації педагогічних кадрів дошкільної освіти.

Визначено рівень готовності майбутніх вихователів до роботи з дітьми в умовах інклюзивної освіти. Розкрито особливості психофізичних порушень дітей та проаналізовано специфіку роботи із ними. Установлено, що різним вадам у розвитку дитини-дошкільника відповідають специфічні форми і методи роботи, якими має володіти майбутній вихователь. Розроблено професіограму вихователя інклюзивної групи дошкільного навчального закладу.

Аналіз нормативних документів і психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження дозволив уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження. Поняття «інклюзивна дошкільна освіта» визначено як систему послуг, що передбачає освіту дітей з особливими потребами в дошкільних навчальних закладах в умовах інклюзивного освітнього середовища та «готовність майбутніх вихователів до професійної діяльності в дошкільних навчальних закладах в умовах інклюзивної освіти» як цілісне утворення, сформоване внаслідок професійної підготовки, яке полягає в компетентному виконанні майбутніми вихователями професійно спрямованих дій для забезпечення інклюзивної дошкільної освіти.

На основі аналізу результатів констатувального етапу експерименту, освітньо-професійних програм закладів вищої освіти (Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Житомирського державного університету імені Івана Франка та Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка) виявлено недостатній рівень готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти.

У другому розділі – «Обґрунтування педагогічних умов і структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти» – проаналізовано результати педагогічного експерименту, визначено та обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах інклюзивної освіти та розроблену структурно-функціональну модель такого процесу.

У процесі дослідження обґрунтовано структуру готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти, яка містить такі компоненти: мотиваційно-ціннісний, змістово-гностичний, процесуально-виконавський.

Мотиваційно-ціннісний компонент відображає мотиви й ціннісне ставлення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до проблем інклюзії, інтерес до пошуку та творчого оволодіння методами та прийомами роботи з

дітьми з особливими потребами, усвідомлення потреби «інклюзивних» знань і умінь, прагнення до успіху в професійній діяльності. Змістово-гностичний компонент підготовки передбачає свідоме засвоєння форм роботи з дітьми інклюзивної групи, певної сукупності професійно важливих знань, містить обізнаність з науково-методичною літературою з питань інклюзивної освіти та взаємодії дошкільного навчального закладу та сім'ї, розвиває інтелектуальні, комунікативні, організаторські здібності, формує здатність до саморозвитку, самоаналізу, відповідальності. Процесуально-виконавський компонент підготовки має такі складники: уміння (гностичні, проектувальні, конструктивні, організаторські, комунікативні) та навички, що передбачає їхнє вироблення в процесі діяльності майбутнього вихователя з дітьми з особливими потребами. Вищезазначені компоненти підготовки майбутнього вихователя тісно пов'язані й лише за умови цілісності та взаємозв'язку можуть забезпечити успішну готовність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти.

Визначено критерії готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти (когнітивний, діяльнісний, рефлексивний).

Визначено та обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти: створення оптимальних умов для підвищення мотивації навчальної діяльності студентів; забезпечення цілісної системи фахової підготовки на основі взаємообумовленого зв'язку мети, змісту, форм, методів навчання в умовах інклюзивної освіти; формування в студентів теоретико-методичних знань та умінь доцільно їх застосовувати в процесі роботи в інклюзивній освіті; розробка та впровадження в освітній процес спеціальних вправ та завдань, що враховують специфіку майбутньої професійної діяльності й забезпечують самостійну підготовку.

Перша педагогічна умова реалізовувалася на лекціях та семінарських заняттях застосуванням варіативних змін у формах організації навчальної діяльності шляхом доцільного вибору інтерактивних методів навчання, диференціації завдань з урахуванням індивідуальних особливостей, інтересів та потреб студентів.

Друга педагогічна умова реалізовувалася завдяки комплексу різноманітних форм і методів роботи, у межах яких майбутні вихователі можуть вдаватися до: порівняльного аналізу; написання есе; застосування аналітичного мислення для вирішення проблемних ситуацій (метод кейсів); поповнення теоретичного матеріалу на лекціях та їхнього практичного застосування на семінарських заняттях у межах тем: «Робота в ДНЗ інклюзивної освіти: основні поняття, історія становлення і розвитку системи освіти дітей з особливими потребами», «Дитина з особливими освітніми потребами як суб'єкт і об'єкт інклюзивної освіти: основні поняття та зміст», «Комплектація інклюзивних груп в ДНЗ та організація їхньої роботи», «Перебіг навчально-педагогічного процесу та визначення рівня

готовності до роботи в ДНЗ інклюзивної освіти: стратегія та педагогічний підхід вихователя».

Третя педагогічна умова перебуває в тісному взаємозв'язку з другою. Для успішного застосування набутих знань майбутній вихователь повинен володіти високим рівнем обізнаності стосовно своєї роботи в умовах інклюзивної освіти. При виборі циклу навчальних дисциплін брали до уваги міждисциплінарні зв'язки, застосували інтегративний підхід, корегування робочих програм навчальних дисциплін психолого-педагогічного спрямування, методичного забезпечення змісту дошкільної освіти, включення відповідного діагностичного інструментарію. Це забезпечувалося впровадженням спецкурсу «Підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до професійної діяльності з дітьми з особливими потребами».

Четверта педагогічна умова характеризує теоретичну і практичну складову професійної підготовки майбутніх вихователів. З цією метою в навчальному процесі впроваджено серії спеціальних вправ та завдань, розроблених з урахуванням особливостей дошкільного віку, що базуються на психолого-педагогічних знаннях розвитку дитини цього віку. Реалізується шляхом організації індивідуально-дослідної роботи з майбутніми вихователями, зокрема, завдяки методу кейсів майбутні вихователі моделювали проблемні ситуації в освітньому процесі дошкільного навчального закладу в умовах інклюзивної освіти, а також складали плани консультацій (поточна консультація із батьками, термінова консультація, консультація для колегіального вирішення стратегії роботи із дитиною, яка має особливі потреби) з батьками вихованця, який має особливі потреби.

Використовуючи метод моделювання, було розроблено структурно-функціональну модель підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти, яка охоплювала чотири взаємопов'язані блоки: цільовий, змістовий, процесуальний, діагностично-результативний (рис. 1). Цільовий блок моделі розкриває соціальне замовлення на підготовку вихователів ДНЗ, мету, наукові підходи, принципи. У змістовому блоці вміщено дисципліни загальної («Інклюзивна освіта», «Основи дефектології та логопедії») та професійної підготовки («Дошкільна педагогіка з практикумом», «Теорія і методика співпраці ДНЗ з родинами», «Психотренінг комунікативності», «Соціальна педагогіка»), спецкурс «Підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до професійної діяльності з дітьми з особливими потребам», науково-дослідну діяльність і педагогічну практику (розроблено систему дослідницьких завдань з цього виду практики).

Процесуальний блок презентує етапи підготовки (теоретико-когнітивний, діяльнісно-пошуковий, творчо-рефлексивний), форми – лекції (проблемні, інтерактивні); семінари (проблемні, дискусії, презентації); практичні заняття; самостійну роботу студентів; види практики, консультації, науково-дослідну роботу студентів); методи (бесіда, спостереження, портфоліо, метод кейсів, дослідницькі завдання, тренінги, «мозковий штурм»); засоби (навчальні посібники, підручники, схеми, методичні рекомендації, ІКТ тощо).

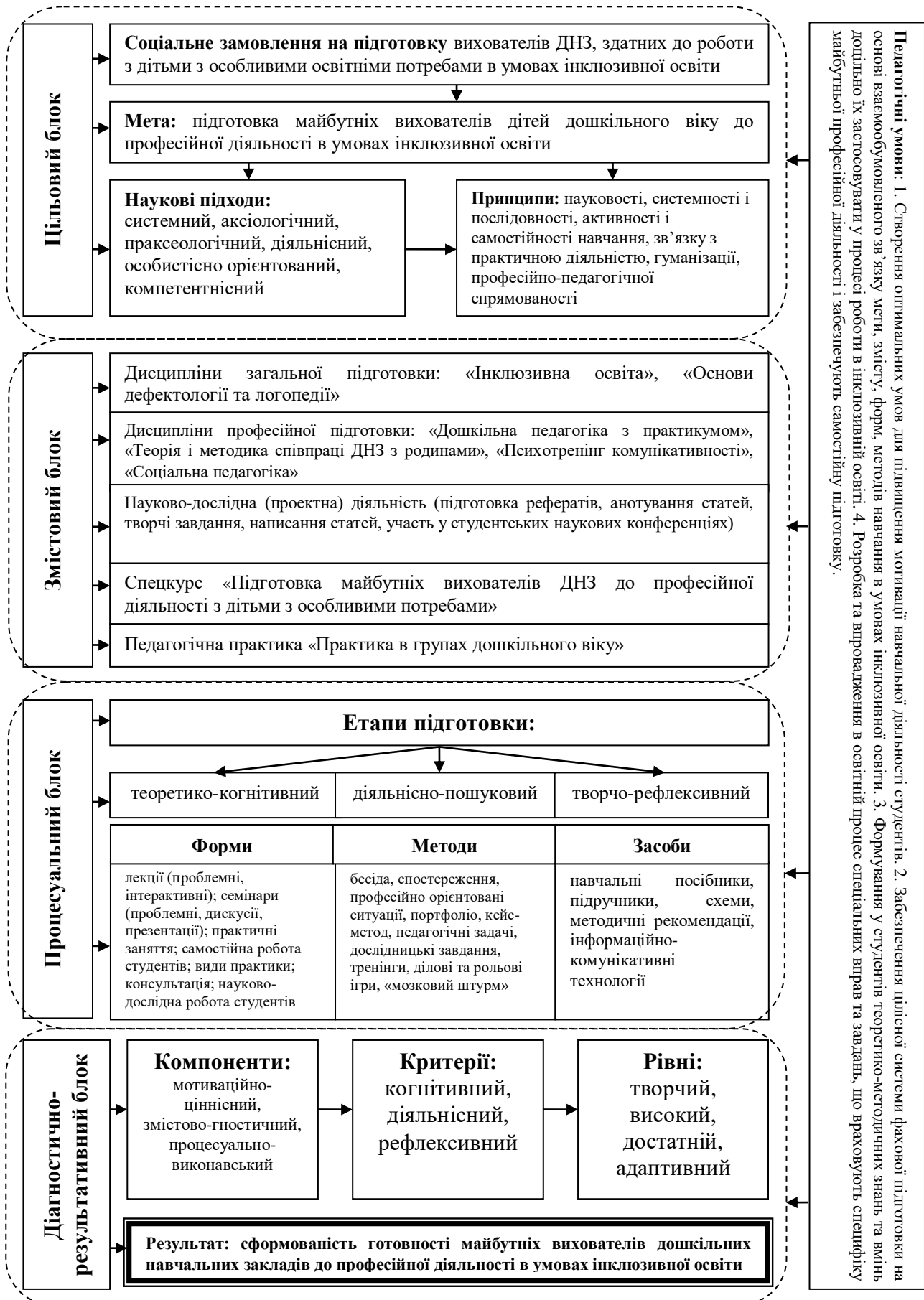

Рис. 1 Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти

Діагностично-результативний блок містить компоненти (мотиваційно-ціннісний, змістово-гностичний, процесуально-виконавський); критерії (когнітивний, діяльнісний, рефлексивний); показники та рівні (творчий, високий, достатній, адаптивний).

Результатом реалізації моделі стала сформованість готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка дієвості педагогічних умов і структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти» – представлено програму організації педагогічного експерименту; охарактеризовано методику поетапного впровадження авторської моделі; проаналізовано й узагальнено результати експериментального дослідження.

Дослідно-експериментальна робота здійснювалася в три етапи (констатувальний, формувальний та узагальнювальний). Різними видами дослідження було охоплено 196 студентів, які навчаються за спеціальністю «Дошкільна освіта» і 25 викладачів педагогічних факультетів. Для перевірки дієвості запропонованих педагогічних умов і структурно-функціональної моделі було створено дві групи: у контрольній групі (далі – КГ) перебувало 99 студентів, в експериментальній групі (далі – ЕГ) – 97 студентів. Формувальний етап експерименту проводився протягом 2016–2017 рр. у двох закладах вищої освіти – Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії та Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького.

У межах *теоретико-когнітивного етапу* здійснено аналіз стану вивченості проблеми, розробку програми наукової роботи. Для виявлення стану сформованості готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дітьми в умовах інклюзивної освіти проведено констатувальний етап експерименту, під час якого проаналізовано навчальні програми дисциплін циклу професійної і практичної підготовки, проведено анкетування студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Результати підтвердили наявність 43,54% респондентів із середнім і 4,42% з високим рівнем сформованості готовності до роботи з дітьми в умовах інклюзивної освіти, що засвідчило доцільність упровадження педагогічних умов і структурно-функціональної моделі. На формувальному етапі експерименту в ЕГ навчання проводилося за визначеною методикою (теоретико-когнітивний, діялісно-пошуковий, творчо-рефлексивний етап); у КГ зміст і методика навчання залишилися без значних змін із використанням традиційних підходів. Відповідно до змісту цього етапу здійснено обґрунтування змістового та процесуального компонентів авторської моделі. На *діялісно-пошуковому етапі*, ґрунтуючись на загальнопедагогічній підготовці студентів, реалізовано навчальну діяльність за доповненими курсами професійної підготовки, а також за спецкурсом «Підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до професійної діяльності з дітьми з особливими потребами». До основних форм належать: різні види лекцій, практичні заняття, семінари, індивідуальні заняття, консультації, круглі столи, презентації індивідуальних і групових проєктів,

педагогічна практика, робота проблемних груп, самостійна робота студентів. З-поміж застосованих методів – бесіда, спостереження, професійно орієнтовані ситуації, портфоліо, кейс-метод, педагогічні задачі, дослідницькі завдання, тренінги, ділові та рольові ігри, «мозковий штурм»; засобів – навчальні посібники, підручники, схеми, методичні рекомендації, ІКТ. Робота з майбутніми вихователями полягала й у залученні їх до науково-дослідницької роботи як важливого засобу інтелектуального розвитку студентської молоді (конкурси на кращу наукову статтю, доповідь, реферат, курсову та дипломну роботу, науково-дослідні завдання). З метою покращення фахової підготовки майбутніх вихователів укладено навчально-методичні посібники «Підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти», «Тести та завдання з психолого-педагогічної діагностики дітей з особливими потребами», «Підготовка майбутніх вихователів до практики в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти» з методичними рекомендаціями. *Творчо-рефлексивний етап* передбачав оцінювання дієвості педагогічних умов і структурно-функціональної моделі через контрольні заходи та проведення діагностики рівнів готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дітьми в умовах інклюзивної освіти, визначення перспектив саморозвитку в професійній діяльності.

Після завершення формувального етапу дослідження з метою виявлення змін у рівнях готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти в КГ та ЕГ здійснено повторне обстеження студентів за визначеними критеріями й показниками. Порівняння емпіричних даних, одержаних у КГ та ЕГ на констатувальному етапі, з результатами формувального етапу експерименту, проведене за допомогою методів математичної статистики, засвідчило позитивну динаміку зміни рівнів готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. Узагальнені порівняльні результати подано в табл. 1.

Таблиця 1

Рівні сформованості готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти

Групи	К-сть майбутніх вихователів (КМВ)	Рівні сформованості готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти							
		Творчий		Високий		Достатній		Адаптивний	
		КМВ	%	КМВ	%	КМВ	%	КМВ	%
КГ – вк	99	11	11,12	21	21,21	32	32,32	35	35,35
КГ – пк	99	14	14,14	26	26,26	35	35,36	24	24,24
ЕГ – вк	97	11	11,34	20	20,62	34	35,05	32	32,99
ЕГ – пк	97	19	19,59	36	37,11	31	31,96	11	11,34

Як видно з таблиці, аналіз результатів дослідження показав: у КГ на творчому рівні збільшилася кількість студентів на 3,02 %, на високому – на 5,05 %, на достатньому – на 4,04 %. На адаптивному рівні їхня кількість зменшилася на 11,11 %. Такі показники свідчать про те, що за традиційною методикою організації навчального процесу відбуваються позитивні зміни, але недостатні: в ЕГ на творчому рівні кількість студентів на закінчення експерименту збільшилася на 8,25 %, на високому – на 16,49 %, на достатньому – на 3,09 %, що забезпечило суттєве зменшення кількості студентів на адаптивному рівні (на 21,65 %). Відповідно до отриманих показників експериментального дослідження встановлено позитивні зміни в рівнях сформованості готовності майбутніх вихователів за рахунок упровадження в навчальний процес педагогічних умов та структурно-функціональної моделі. Для аналізу експериментальних даних використано метод порівняння дисперсій з використанням критерію Фішера, який дав змогу довести, що результати експериментального дослідження є достовірними, запропоновані педагогічні умови і структурно-функціональна модель підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти є дієвими.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження проблеми підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти були визначені нові підходи до зазначеної проблеми шляхом упровадження педагогічних умов і структурно-функціональної моделі, що дозволило сформулювати такі **висновки**:

1. З'ясовано стан розробленості проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи в умовах інклюзивної освіти в теорії та практиці. В Україні розвиток інклюзивної освіти в межах дошкільних навчальних закладів підтримується на законодавчому рівні й орієнтує українське суспільство на визнання потреби створення рівних освітніх умов для всіх дітей. Проте зміст професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів усе ще залишається недостатньо розробленим для реалізації інклюзивної освіти.

Виокремлено особливості інклюзивної освіти дітей дошкільного віку: визнання беззаперечної цінності кожної дитини; створення інклюзивного середовища для комфортного та продуктивного перебування дошкільників в ньому; визнання рівності всіх дітей незалежно від наявності чи відсутності особливих потреб, використання індивідуального підходу відповідно до специфіки психофізичного порушення в дошкільника в інклюзивній освіті, навчально-виховний процес в інклюзивних групах здійснюється відповідно до Базового компонента дошкільної освіти, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими потребами, зокрема з інвалідністю; розробка індивідуальної програми розвитку дитини з особливими потребами. Узагальнено та систематизовано професійні якості майбутнього вихователя (загальні та спеціальні).

2. На основі аналізу нормативно-правових документів і наукової літератури з проблеми дослідження уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження, визначено поняття «інклюзивна дошкільна освіта» як систему послуг, що передбачає освіту дітей з особливими потребами в дошкільних навчальних закладах в умовах інклюзивного освітнього середовища; поняття «готовність майбутніх вихователів до професійної діяльності в дошкільних навчальних закладах в умовах інклюзивної освіти» визначено як цілісне утворення, сформоване внаслідок професійної підготовки, яке полягає в компетентному виконанні майбутніми вихователями професійно спрямованих дій для забезпечення інклюзивної дошкільної освіти. Розроблено професіограму вихователя інклюзивної групи дошкільного навчального закладу, яка складається з п'яти блоків: (основні професійні функції, педагогічна спрямованість, професійні знання, професійні уміння, професійно-особистісні якості).

3. У процесі дослідження визначено компоненти (мотиваційно-цінний, змістово-гностичний, процесуально-виконавський) та критерії готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладах до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти з відповідними показниками: когнітивний (обізнаність із ключовими поняттями інклюзивної освіти, із професійними компетенціями майбутніх вихователів; усвідомлення значущості для суспільства своєї професії, внутрішня потреба в самореалізації, саморозвитку та професійному самовдосконаленні; наявність професійних мотивів і стійких інтересів до майбутньої професійної діяльності); діяльнісний (уміння добирати професійно орієнтовані завдання, професійна спрямованість особистості майбутнього вихователя, здібності, уміння, навички здійснювати та прогнозувати професійну діяльність в умовах інклюзивної освіти, уміння організовувати діяльність дітей дошкільного віку в інклюзивних групах, уміння планувати різні види діяльності дітей; уміння оцінювати результати діяльності дітей); рефлексивний (здатність майбутніх фахівців оцінювати власний рівень педагогічного потенціалу, досягнуті результати, усвідомлення змісту майбутньої професії, зацікавлене ставлення до різних її аспектів, збагачення досвіду й майстерності). Відповідно до критеріїв і показників схарактеризовано рівні сформованості готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти: творчий, високий, достатній, адаптивний.

4. Формування готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи в умовах інклюзивної освіти забезпечувалося впровадженням педагогічних умов: створення оптимальних умов для підвищення мотивації навчальної діяльності студентів; забезпечення цілісної системи фахової підготовки на основі взаємообумовленого зв'язку мети, змісту, форм і методів навчання в умовах інклюзивної освіти; формування в студентів теоретико-методичних знань та вмій роботи в умовах інклюзивної освіти на основі спецкурсу «Підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до професійної діяльності з дітьми з особливими потребами»; розробкою та впровадженням в освітній процес спеціальних вправ та завдань, що враховують специфіку майбутньої професійної

діяльності й забезпечують самостійну підготовку студентів. Сформульовані педагогічні умови покладено в основу структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів з такими складниками: цільовий блок (соціальне замовлення, мета, наукові підходи, принципи); змістовий блок (дисципліни загальної та професійної підготовки, спецкурс «Підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до професійної діяльності з дітьми з особливими потребами», педагогічна практика); процесуальний блок (етапи підготовки, форми, методи, засоби); діагностично-результативний (компоненти, критерії, рівні, результат). У результаті формувального експерименту встановлено позитивні зміни у формуванні готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти, оскільки кількість майбутніх вихователів з творчим рівнем сформованості готовності у КГ зросла від 11,12 % до 14,14 %, а в ЕГ від 11,34 % до 19,59 %; на високому рівні в ЕГ зросла кількість студентів від 20,62 % до 37,11 %, водночас у КГ – від 21,21 % до 26,26 %, зміни на достатньому рівні в ЕГ показали їхнє зменшення від 35,05 % до 31,96 %, а в КГ кількість студентів коливалася від 32,32 % до 35,36 %. На адаптивному рівні в ЕГ кількість студентів зменшилася на 21,65 %, а у КГ – на 11,11 %. Ефективність підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти залежить від цілеспрямованого застосування запропонованих педагогічних умов і реалізації структурно-функціональної моделі такого процесу.

5. Розроблено навчально-методичне забезпечення для підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти, яке полягає в розробці діагностувальних і експериментальних методик з формування готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи в умовах інклюзивної освіти; низки програм навчальних дисциплін за модульною структурою «Інклюзивна освіта», «Основи дефектології та логопедії»; спецкурсу «Підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до професійної діяльності з дітьми з особливими потребами» та навчально-методичного посібника до нього; в апробації системи групових та індивідуальних вправ, завдань, навчальних тренінгів, педагогічних ситуацій, розвивальних ігор професійного спрямування, матеріалів для проведення семінарських та практичних занять, написання есе, науково-дослідної роботи, кейс-стаді, портфолію, методу «мозковий штурм», змісту самостійної роботи студентів з питань інклюзивної освіти.

Розроблені та впроваджені методичні рекомендації для викладачів і студентів щодо проведення практики в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти, доповнений зміст навчальних фахових дисциплін «Інклюзивна освіта», «Основи дефектології та логопедії», «Дошкільна педагогіка з практикумом», «Теорія і методика співпраці ДНЗ з родинами», «Психотренінг комунікативності», «Соціальна педагогіка» сприяли підвищенню ефективності формування готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи в умовах інклюзивної освіти під час навчальної та виховної діяльності. Усе це позитивно вплинуло на динаміку професійного зростання готовності майбутніх

вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи в умовах інклюзивної освіти, що було підтверджено результатами формувального етапу експерименту.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів дослідження. Подальшого розгляду потребують питання інтеграції в підготовку майбутніх фахівців дошкільної і початкової освіти для реалізації наступності та безперервності двох ланок освіти, шляхи підвищення якості освітніх послуг дітям з обмеженими можливостями та робота з батьками.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Суховієнко Н. Модель підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до формування узагальнень у дітей старшого дошкільного віку. *Педагогічний дискурс: зб. наук. праць*. Хмельницький, 2017. Вип. 22. С. 164–169.

2. Суховієнко Н. Педагогічні умови підготовки вихователів до професійної діяльності із дітьми дошкільного віку в інклюзивній освіті. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2017. № 4, т. 5. С. 121–132. URL: <http://ojs.mdpu.org.ua/index.php/itse/article/view/2366/2991>.

3. Суховієнко Н. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки вихователя в умовах інклюзивної дошкільної освіти. *Paradigm of knowledge: multidisciplinary scientific journal*. Muscat, 2017. № 5 (25). P. 92–112.

4. Суховієнко Н. А. Науково-педагогічні дослідження з питань підготовки майбутніх педагогів-вихователів до професійної діяльності. *Innovative Solutions In Modern Science: scientific journal*. Dubai, 2017. № 4 (13). P. 101–117.

5. Суховієнко Н. А. Особливості підготовки майбутнього вихователя до формування узагальнення у дошкільників з психофізичними порушеннями. *Молодий вчений: наук. журн.* Херсон, 2017. № 10 (50). С. 550–555.

6. Суховієнко Н. А. Особливості професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах інклюзивної освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць*. Запоріжжя, 2017. Вип. 56 (109)–57 (110). С. 441–449.

7. Суховієнко Н. А. Проблема професійної підготовки майбутніх вихователів до діяльності в умовах інклюзивної дошкільної освіти як педагогічна проблема. *Педагогічні науки: зб. наук. праць [Херсонський державний університет]*. Херсон, 2017. Вип. LXXVIII (78), т. 3. С. 174–178.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Суховієнко Н. А. Теоретичні основи підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в інклюзивній освіті / *Наукові записки: зб. праць молодих вчених та аспірантів ХГПА [Сучасні педагогічні дослідження в Україні: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. аспірантів та молодих учених (Хмельницький, 12 жовт. 2016 р.)]*. Хмельницький : ХГПА, 2016. Вип. 5. С. 111–114.

9. Суховієнко Н. Нормативно-правова база забезпечення підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності

в інклюзивній освіті. *Дванадцять педагогічних читання пам'яті М. М. Дарманського: актуальні проблеми професійного розвитку майбутніх педагогів у системі неперервної освіти: матеріали всеукр. наук.-практ. конф.* (Хмельницький, 29 верес. 2017 р.). Хмельницький: ХГПА, 2017. С. 84–85.

10. Суховієнко Н. А. Компоненти, критерії та показники готовності вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. *Теорія та методика виховання: наук.-пед. вісник. Херсон: Олді-плюс, 2017. Вип. 8. С. 41–44.*

11. Суховієнко Н. А. Особливості формування педагогічних компетентностей у майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Київський науково-педагогічний вісник: наук. журн. Київ, 2017. № 11 (11). С. 85–90.*

12. Суховієнко Н. А. Професійна підготовка вихователя до роботи в інклюзивній освіті. *Педагогіка та психологія: сучасний стан розвитку наукових досліджень та перспективи: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 13–14 жовт. 2017 р.). Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2017. С. 91–95.*

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

13. Підготовка майбутніх вихователів ДНЗ до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / авт.-упор.: Н. А. Суховієнко. Хмельницький: ХГПА, 2018. 68 с.

14. Підготовка майбутніх вихователів до практики в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти: навч.-метод. посіб. / авт.-упор.: Н. А. Суховієнко. Хмельницький: ХГПА, 2018. 120 с.

15. Тести та завдання з психолого-педагогічної діагностики дітей з особливими потребами: навч.-метод. посіб. для студ. спец. «Дошкільна освіта» / авт.-упор.: Н. А. Суховієнко. Хмельницький: ХГПА, 2016. 44 с.

АНОТАЦІЇ

Суховієнко Н. А. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2018.

Дисертаційне дослідження присвячене проблемі підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. Уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження та розроблено професіограму вихователя інклюзивної групи дошкільного навчального закладу. Визначено компоненти, критерії, показники та схарактеризовано рівні готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. Визначено та експериментально перевірено педагогічні умови та розроблено авторську модель підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти, яка містить: цільовий, змістовий, процесуальний,

діагностично-результативний блоки. Розроблено навчально-методичне забезпечення для підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти.

Ключові слова: майбутні вихователі, професійна підготовка, професійна діяльність, дошкільний навчальний заклад, інклюзивна освіта, діти з особливими потребами, модель.

Суховиенко Н. А. Подготовка будущих воспитателей дошкольных учебных заведений к профессиональной деятельности в условиях инклюзивного образования. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования». – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2018.

Диссертационное исследование посвящено проблеме подготовки будущих воспитателей дошкольных учебных заведений к профессиональной деятельности в условиях инклюзивного образования. Уточнен понятийно-категориальный аппарат исследования и разработана профессиограмма воспитателя инклюзивной группы дошкольного учебного учреждения. Определены компоненты, критерии, показатели и охарактеризованы уровни готовности будущих воспитателей к профессиональной деятельности в условиях инклюзивного образования. Определены и экспериментально проверены педагогические условия и разработана авторская модель подготовки будущих воспитателей дошкольных учебных заведений к профессиональной деятельности в условиях инклюзивного образования, которая содержит целевой, содержательный, процессуальный, диагностично-результативный блоки. Разработано учебно-методическое обеспечение для подготовки будущих воспитателей дошкольных учебных заведений к профессиональной деятельности в условиях инклюзивного образования.

Ключевые слова: будущие воспитатели, профессиональная подготовка, профессиональная деятельность, дошкольное учебное заведение, инклюзивное образование, дети с особыми потребностями, модель.

Sukhoviienko N. A. Training Future Kindergartners of Pre-School Educational Institutions for Professional Work in the Conditions of Inclusive Education. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 «Theory and Methods of Vocational Training». – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2018.

The thesis is devoted to the problem of training future kindergartners of pre-school educational institutions for professional activities in the conditions of inclusive education. The elaboration and the state of the professional training problems of the

future kindergartners of pre-school educational institutions for work in inclusive education in theory and practice have been investigated and analyzed. Pedagogical conditions (vocational and practical direction of future kindergartners' training with the purpose of motivating the educational activity of the future kindergartners, providing a coherent system of vocational training on the basis of the compelled communication, purpose, content, forms and methods of teaching in the conditions of inclusive education; forming students' theoretical and methodological knowledge and skills to work in the conditions of inclusive education on the basis of the special course «Professional Training of Pre-School Educational Institutions' Kindergartners for Inclusive Education»; developing and implementing special exercises and tasks into the educational process considering the students' future professional activity and providing independent training) for training future kindergartners of pre-school educational institutions in the conditions of inclusive education have been established and justified.

To improve the effectiveness of training of inclusive education of the kindergartners the author's structural-functional model of training future teachers of preschool educational institutions for professional work in the conditions of inclusive education has been developed, in which the following components are presented and analyzed: target block (social order, purpose, scientific approaches, principles); content block (disciplines of natural sciences (fundamental) training, disciplines of professional and practical training, the special course «Professional Training of Pre-School Educational Institutions' Kindergartners for Inclusive Education», pedagogical practice); procedural block (stages of training, forms, methods, means); diagnostic-productive (components, criteria, levels, result). While including these components and implementing the necessary conditions for obtaining the result: the current readiness of the future kindergartners of pre-school educational institutions for professional work in the conditions of inclusion. On the basis of the analysis of the legal documents and scientific literature the conceptual and categorical apparatus of research has been clarified, the term «inclusive pre-school education» and the concept of «readiness of the future kindergartners for professional work in pre-school educational institutions for inclusive education» have been proposed. The components, criteria, indicators and levels of future kindergartners' readiness for the professional work in pre-school educational institutions in the conditions of the inclusive world have been determined.

The effectiveness of the proposed pedagogical conditions through the structural and functional model of training future kindergartners of pre-school educational institutions for professional activity in conditions of inclusion has been determined by the level of the forming the motivational-value, content-gnostic and procedural-executive components, each of which has been examined at the creative, high, sufficient and adaptive levels. The effectiveness of training future kindergartners of pre-school educational institutions for professional work in the conditions of inclusion depends on the targeted application of the pedagogical conditions proposed in the dissertation. The practical significance of the results obtained is the development and implementation of training and methodological support, consisting of a special course «Professional training of educators of the PEI for inclusive education» and a training manual «Training of the Future Kindergartners of the PEI for Professional Work in the

Conditions of Inclusive Education» for students of specialty 012 «Pre-school education». The materials of the research have been used in the course «Training of the PEI Kindergartners for Inclusive Education», the content and the results of scientific research have been used in the process of professional training of the future kindergartners of pre-school educational institutions of inclusive education, as well as in the system of postgraduate education. Research materials can be used in the study of disciplines «Inclusive education», «Fundamentals of inclusive education», «Social pedagogy», «Social psychology», «Fundamentals of defectology and speech therapy».

Key words: future kindergartners, vocational training, professional work, pre-school educational institution, inclusive education, children with special needs, model.

Підписано до друку 29.05.2018 р. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 364.

Видавець ПП Заколотний М. І.
м. Хмельницький, вул. Соборна, 55
тел.: (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3770 від 28.01.2010 р.